

Sygn. akt I AGa 100/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 maja 2018 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Gawinek (spr.)
Sędziowie:	SA Krzysztof Górski SA Halina Zarzeczna
Protokolant:	st. sekr. sądowy Karolina Ernest

po rozpoznaniu w dniu 26 kwietnia 2018 roku na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa I. K. (1)

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w P.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności i zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 25 października 2017 roku, sygn. akt VIII GC 112/17

I. zmienia zaskarżony wyrok w punktach drugim i trzecim w ten sposób, że zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 57.288,53 zł (pięćdziesiąt siedem tysięcy dwieście osiemdziesiąt osiem złotych i pięćdziesiąt trzy grosze) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 5 maja 2017 roku, a kosztami postępowania pierwszoinstancyjnego obciąża w całości pozwaną pozostawiając szczegółowe wyliczenie tych kosztów referendarzowi sądowemu w Sądzie pierwszej instancji;

II. kosztami postępowania apelacyjnego obciąża w całości pozwaną pozostawiając szczegółowe wyliczenie tych kosztów referendarzowi sądowemu w Sądzie pierwszej instancji.

Halina Zarzeczna Małgorzata Gawinek Krzysztof Górski

Sygn. akt I AGa 100/18

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym 24 marca 2017 powódka I. K. (1) domagała się, na podstawie art. 840 § 1 pkt 2 kpc, pozbawienia w całości wykonalności tytułu wykonawczego w postaci wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z 6 września 2016, sygn. akt VIII GC 193/16, zasądającego od powódki na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z

siedzibą w P. kwotę 110.701,92 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 1 kwietnia 2015 oraz kosztami procesu - 11.633,37 zł, zaopatrzonego postanowieniem z 13 marca 2017 w klauzulę wykonalności, w którym nadto przyznano wierzycielowi koszty postępowania w wysokości 126 zł. Jednocześnie wniosła o zasądzenie od pozwanej kosztów procesu. Wyjaśniła, że na podstawie zaskarżonego wyroku pozwana Spółka wnioskiem egzekucyjnym z 22 marca 2017 zainicjowała przeciwko niej postępowanie egzekucyjne. W piśmie z 23 listopada 2016 (doręczonym pozwanej 28 listopada 2016) powódka złożyła pozwanej oświadczenie o potrąceniu zobowiązania wynikającego z tego tytułu wykonawczego z przysługującą jej wierzytelnością wynikającą z prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z 30 października 2015, sygn. akt I C 901/15, zobowiązującego pozwaną do złożenia oświadczenia woli o zakupie od powódki maszyn za łączną kwotę 660.000 zł oraz zwrotu kosztów procesu. Pozwana zapłaciła jedynie część ciężącego na niej zobowiązania (koszty procesu), odmawiając zapłaty kwoty 660.000 zł.

Pozwana (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie na jej rzecz od powódki kosztów procesu. Podniosła, że wskazany przez powódkę wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z 30 października 2015, sygn. akt I C 901/15, zaskarżyła apelacją, którą oddalił Sąd Apelacyjny w Szczecinie wyrokiem z 23 czerwca 2016, sygn. akt I ACa 1145/15, od którego pozwana wniosła skargę kasacyjną i z tego względu odmawiała spełnienia obowiązku wynikającego z powyższego orzeczenia. O odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy dowiedziała się dopiero 4 kwietnia 2017, a 7 kwietnia 2017 złożyła powódce oświadczenie o potrąceniu wierzytelności przysługujących jej na podstawie przedmiotowego tytułu wykonawczego z wierzytelnością powódki wynikającą z obowiązku pozwanej do uiszczenia ceny zakupu maszyn. Tego samego dnia przelała na rachunek bankowy powódki 455.122,24 zł oraz wycofała wniosek egzekucyjny w sprawie o sygn. KM 510/17.

Powódka wobec powyższego, w pismach procesowych z 28 kwietnia oraz 1 września 2017 zmieniła powództwo w ten sposób, że domagała się pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego w części – co do kwoty 69.597,10 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 24 marca 2017 oraz 11.633,37 zł tytułem kosztów procesu oraz 126 zł tytułem kosztów postępowania o nadanie klauzuli wykonalności – oraz zasądzenia od pozwanej kwoty 57.288,53 zł (wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 5 maja 2017) tytułem bezpodstawnie uzyskanej przez pozwaną korzyści kosztem powódki, na skutek przymusowego spełnienia świadczenia, którego podstawa odpadła.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa zarówno w zakresie żądania pozbawienia wykonalności tytułu egzekucyjnego, jak i roszczenia o zapłatę.

Sąd Okręgowy w Szczecinie, wyrokiem z 25 października 2017, sygn. akt VIII GC 112/17:

I. pozbawił wykonalności tytuł wykonawczy w postaci wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z 6 września 2016, VIII GC 193/16, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem z 13 marca 2017, w części co do kwoty 69.597,1 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 24 marca 2017 oraz co do kwoty 11.633,37 zł tytułem kosztów procesu i 126 zł tytułem kosztów postępowania klauzulowego;

II. oddalił powództwo o zapłatę;

III. zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 5418 zł tytułem kosztów procesu.

Sąd ten ustalił, że wyrokiem z 6 września 2016 Sąd Okręgowy w Szczecinie (sygn. akt VIII GC 193/16) zasądził od powódki na rzecz pozwanej 110.701,92 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 1 kwietnia 2015, a także koszty procesu w kwocie 11.633,37 zł. Postanowieniem z 13 marca 2017 wyrokowi temu nadano klauzulę wykonalności, przyznając pozwanej 126 zł tytułem postępowania o nadanie klauzuli wykonalności.

Strony pozostawały w sporze co do przedwstępnej umowy sprzedaży ciągnika C. (...) – nr rej. (...), ciągnika J. (...) – nr rej. (...) oraz opryskiwacza L. - zawartej 1 października 2012.

Pozwana 22 września 2014 złożyła przeciwko powódce pozew o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli o sprzedaży trzech maszyn (ciągnika C. (...) – nr rej. (...) za cenę 130.000 zł, ciągnika J. (...) – nr rej. (...) za cenę 450.000

zł oraz opryskiwacza L. za cenę 80.000 zł za łączną cenę 660.000 zł. Wyrokiem z 9 marca 2014 Sąd Okręgowy w Szczecinie (sygn. akt I C 1093/14) uwzględnił powództwo, zasądając jednocześnie od powódki na rzecz pozwanej 33.000 zł tytułem kosztów procesu i 7.217 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego. Wyrok ten został jednak uchylony postanowieniem z 4 maja 2015 na skutek oświadczenia pozwanej z 17 kwietnia 2015 o cofnięciu pozwu.

Następnie, na skutek pozwu złożonego przez powódkę, wyrokiem z 30 października 2015 Sąd Okręgowy w Szczecinie (sygn. akt I C 901/15) zobowiązał pozwaną do złożenia oświadczenia woli, na podstawie którego zobowiązuje się wobec powódki do kupienia trzech maszyn (ciągnika C. (...) – nr rej. (...) za cenę 130.000 zł, ciągnika J. (...) – nr rej. (...) za cenę 450.000 zł oraz opryskiwacza L. za cenę 80.000 zł) za łączną cenę 660.000 zł. Orzeczeniem tym zasądzono również od pozwanej na rzecz powódki 33.000 zł tytułem kosztów procesu oraz 7.217 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższe orzeczenie stało się prawomocne 23 czerwca 2016 na skutek oddalenia apelacji pozwanej przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie wyrokiem z tej daty (sygn. akt I ACa 1145/15). Pozwana 11 sierpnia 2016 wniosła skargę kasacyjną od tego wyroku. Pismem z 24 czerwca 2016 poinformowała powódkę, że wstrzymuje się z zapłatą ceny sprzedaży maszyn do czasu przekazania przez powódkę dowodów rejestracyjnych maszyn, potwierdzenia ubezpieczenia maszyn oraz faktury VAT za te maszyny. Jednocześnie zwróciła się z prośbą o podanie numeru rachunku bankowego do uiszczenia zasądzonych kosztów procesu.

Pismem z 27 czerwca 2016 powódka wezwała pozwaną do zapłaty na podany w piśmie rachunek bankowy do 1 lipca 2016 łącznie kwoty 705.617 zł, w tym 660.000 zł tytułem ceny sprzedaży maszyn oraz 45.617 zł tytułem kosztów procesu (w sprawie w pierwszej instancji o sygn. akt I C 901/15 i apelacyjnej o sygn. akt I ACa 1145/15).

Powódka 28 czerwca 2016 przesłała pozwanej dokumenty rejestracyjne maszyn oraz wyjaśniła w piśmie, że zgodnie z umową to pozwana jest obowiązana do ubezpieczenia maszyn, a nadto, że nie jest płatnikiem podatku VAT.

Pozwana zwróciła powódce kwotę 45.617 zł tytułem kosztów procesu.

Pozwem z 15 lipca 2016 powódka domagała się zasądzenia od pozwanej kwoty 660.000 zł tytułem zapłaty ceny za sprzedane maszyny wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 24 czerwca 2016. Wyrokiem z 6 czerwca 2017 Sąd Okręgowy w Szczecinie (sygn. akt I C 1733/16) umorzył postępowanie co do kwoty 241.204,88 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 8 kwietnia 2017, zasądził od pozwanej na rzecz powódki 101.202,19 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 8 kwietnia 2017, oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz zasądził od pozwanej na rzecz powódki 35.050,20 zł tytułem kosztów procesu. Od powyższego wyroku pozwana wniosła 10 lipca 2017 apelację, która na etapie rozstrzygnięcia przez Sąd Okręgowy w tej sprawie nie była jeszcze rozpoznana.

Powódka 28 listopada 2016 złożyła pozwanej oświadczenie datowane na 23 listopada 2016, zgodnie z którym dokonała potrącenia wierzytelności pozwanej w kwocie 132.698,81 zł (110.701,92 zł tytułem należności głównej, 10.363,52 zł tytułem odsetek ustawowych za opóźnienie od 1 kwietnia 2015 do 23 czerwca 2016, 11.633,37 zł tytułem kosztów procesu) wynikającej z wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z 6 września 2016 (sygn. akt VIII GC 193/16) w następujący sposób:

- co do kwoty 130.000 zł – z przysługującą jej wobec pozwanej wierzytelnością tytułem ceny (130.000 zł) ciągnika C. (...) – nr rej. (...), wynikającą z wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z 30 października 2015 (sygn. akt I C 901/15) prawomocnego z dniem 23 czerwca 2016,

- co do pozostałej kwoty 2.698,81 zł – z przysługującą jej wobec pozwanej wierzytelnością tytułem ceny (80.000 zł) opryskiwacza L., wynikającą ze wskazanego wyżej wyroku.

W piśmie wskazała, że po dokonaniu potrącenia pozwana powinna zapłacić na jej rzecz łączną kwotę 527.301,19 zł, na którą składa się niepotrącona część ceny za opryskiwacz L. (77.301,19 zł) oraz cena za ciągnik J. (...) – nr rej.

(...) (450.000 zł). Jednocześnie wezwała pozwaną do zapłaty tej kwoty z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 24 czerwca 2016.

Pozwana pismem z 2 grudnia 2016 poinformowała powódkę, że do czasu rozpoznania skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 23 czerwca 2016 (sygn. akt I ACa 1145/15) nie może uznać złożonego oświadczenia za skuteczne. Odpowiedź pozwanej powódka otrzymała 13 grudnia 2016.

Postanowieniem z 13 marca 2017 wyrokowi Sądu Okręgowego w Szczecinie z 6 września 2016 (sygn. akt VIII GC 193/16) nadano klauzulę wykonalności, przyznając pozwanej 126 zł tytułem postępowania o nadanie klauzuli wykonalności. Pozwana 22 marca 2017 złożyła do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Szczecin-Centrum w Szczecinie M. M. wniosek o wszczęcie przeciwko powódce egzekucji na podstawie powyższego tytułu wykonawczego (KM 510/17).

Postanowieniem z 27 marca 2017 Sąd Najwyższy (sygn. akt II CSK 668/16) odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej pozwanej do rozpoznania oraz zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 7.200 zł tytułem kosztów postępowania. Odpis tego postanowienia doręczono pełnomocnikowi pozwanej 3 kwietnia 2017.

Pozwana 7 kwietnia 2017 złożyła u Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Szczecin-Centrum w Szczecinie M. M. oświadczenie o cofnięciu wniosku egzekucyjnego w sprawie o sygn. KM 501/17. Postanowieniem z 19 kwietnia 2017 postępowanie egzekucyjne zostało umorzone.

W toku postępowania egzekucyjnego pozwanej została przekazana wyegzekwowana od powódki kwota 57.288,53 zł.

Pozwana 7 kwietnia 2017 przesłała powódce pismo (które awizowano 11 kwietnia, a wydano 24 kwietnia 2017), w którym oświadczyła, że dokonuje potrącenia przysługującej jej wierzytelności z tytułu wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z 6 września 2016 (sygn. akt VIII GC 193/16) w kwocie 81.460,97 zł (uwzględniając, że wierzytelność w kwocie 138.749,50 zł, w tym należność główna 110.701,92 zł, odsetki do 7 kwietnia 2017 w kwocie 16.414,21 zł oraz koszty procesu 11.633,37 zł, podlega obniżeniu o wyegzekwowaną kwotę 57.288,53 zł) z przysługującą powódce wierzytelnością tytułem sprzedaży maszyn w łącznej kwocie 536.583,37 zł (pozwana wskazała, że cena 660.000 zł musiała podlegać obniżeniu o równowartość podatku VAT w stawce 23%). Po dokonaniu potrącenia do zapłaty na rzecz powódki pozostawała, zdaniem pozwanej, kwota 455.122,24 zł, którą pozwana uiszczyła 7 kwietnia 2017.

Zdaniem Sądu Okręgowego powództwo okazało się uzasadnione w części. Sąd podał, że ostatecznie powódka domagała się pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego (w części określonej w pismach procesowych z 28 kwietnia i 1 września 2017). Takie żądanie należało zakwalifikować jako powództwo opozycyjne uregulowane w art. 840 kpc oraz zasądzenia od pozwanej kwoty 57.288,53 zł, powołując się na bezpodstawne uzyskanie tej kwoty przez pozwaną w postępowaniu egzekucyjnym. W tym zakresie roszczenie powódki Sąd zakwalifikował, jako oparte na reżimie bezpodstawnego wzbogacenia uregulowanego w art. 405 i nast. kc. Sąd podał, że powódka w pismach procesowych wskazywała dla uzasadnienia roszczenia na bezprawne działanie strony pozwanej oraz fakt, że pozwana „otrzymała bezpodstawnie kosztem powódki, świadczenie, do którego jej tytuł wygasł, na skutek potrącenia” (s. 4 pisma procesowego z 28 kwietnia 2017 r., k. 123v), jak również bezpodstawne uzyskanie korzyści przez pozwaną kosztem powódki na skutek przymusowego spełnienia świadczenia, którego podstawa odpadła (pismo z 1 września 2017, k. 164). Podobnie, na rozprawie 30 sierpnia 2017 powódka wskazała, że jej zdaniem pozwana wzbogaciła się o kwotę 57.288,53 zł i dlatego uzasadnione jest żądanie zwrotu. Wobec tak określonej podstawy faktycznej powództwa Sąd dokonał jego oceny w świetle art. 405 kc, stwierdzając, że stan faktyczny niniejszej sprawy, co do istotnych okoliczności nie był między stronami sporny, a poszczególne okoliczności znajdowały bezpośrednie potwierdzenie w złożonych przez strony dokumentach (w tym orzeczeniach sądowych), których autentyczności żadna ze stron nie kwestionowała, nie zachodziła też jakakolwiek podstawa do odmowy im wiarygodności. Ogólnikowe zaprzeczenie przez pozwaną wszystkim wyraźnie nieprzyznanym twierdzeniom powódki, Sąd uznał za niedopuszczalne (i nieskuteczne) wskazując na regulacje z art. 3 kpc. Sąd stwierdził jednak, że w zasadzie pozwana nie negowała okoliczności przedstawionych przez stronę powodową, ale je uzupełniała.

Powołując się na zgromadzony w sprawie materiał dowodowy Sąd Okręgowy uznał, że żądanie powódki co do pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności znajdowało uzasadnienie w przepisie art. 840 § 1 pkt 2 kpc, podając, że zdarzeniem, z którym powódka wiązała wygaśnięcie zobowiązania wynikającego z wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z 6 września 2016 r. (sygn. akt VIII GC 193/16) było oświadczenie o potrąceniu złożone przez nią pozwaną dnia 28 listopada 2016, gdy pozwaną została doręczona przesyłka pocztowa zawierająca oświadczenie powódki z 23 listopada 2016. Należy wskazać, że na skutek potrącenia potrącanie względem siebie wierzytelności umarzają się do wysokości wierzytelności niższej, o czym stanowi art. 498 § 2 kc. Powódka do potrącenia z wierzytelnością pozwaną wynikającą z zaskarżonego tytułu wykonawczego w łącznej wysokości 132.698,81 zł (110.701,92 zł tytułem należności głównej, 10.363,52 zł tytułem odsetek ustawowych za opóźnienie od 1 kwietnia 2015 do 23 czerwca 2016, a także 11.633,37 zł tytułem kosztów procesu) przedstawiła wierzytelność wynikającą z wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z 30 października 2015 (sygn. akt I C 901/15) prawomocnego 23 czerwca 2016 (na skutek oddalenia apelacji pozwaną wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 23 czerwca 2016, sygn. akt I ACa 1145/15). Zdaniem Sądu pierwszej instancji nietrafna była argumentacja strony pozwaną, że skuteczność złożonego przez powódkę oświadczenia o potrąceniu powinna być oceniana w kontekście skuteczności złożonej przez pozwaną skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie. Na skutek wydania wyroku oddalającego apelację pozwaną wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie, leżący u podstaw wierzytelności powódki, stał się prawomocny, co skutkowało m.in. związaniem pozwaną tym rozstrzygnięciem na mocy art. 365 § 1 kpc. Strona pozwaną nie miała podstaw prawnych, aby wstrzymać się ze spełnieniem na rzecz powódki świadczenia do czasu orzeczenia w przedmiocie wniesionej skargi kasacyjnej, ani uzależniać od tego swojego stanowiska w przedmiocie złożonego przez powódkę oświadczenia o potrąceniu.

Podobnie za niezasadną Sąd uznał argumentację pozwaną dotyczącą przysługiwania powódce niższej, niż wynikająca z wyroku z 30 października 2015, kwoty z uwagi na konieczność odjęcia podatku VAT. Sąd podkreślił, że w związku z treścią art. 365 § 1 kpc, jakiegokolwiek zmiany odnośnie statusu powódki jako płatnika podatku Vat pozostawały bez wpływu na wysokość przysługujących jej wierzytelności z tego tytułu; orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Zdaniem Sądu skoro zatem kwestia wysokości ceny sprzedaży maszyn została prawomocnie rozstrzygnięta w wyroku, brak było podstaw do dokonywania w rozpatrywanej sprawie odmiennych ustaleń w tym zakresie, sprzecznych z treścią tego orzeczenia.

W tej sytuacji powództwo opozycyjne Sąd uznał za zasadne. Sąd stwierdził też, że w związku z wyegzekwowaniem i przekazaniem pozwaną kwoty 57.288,53 zł (obejmującej odsetki 16.183,71 zł do 23 marca 2017) prawidłowo powódka ograniczyła żądanie pozbawienia wykonalności do kwoty 69.597,10 zł (stanowiącej różnicę pomiędzy pierwotną kwotą należności głównej 110.701,92 zł i przekazaną pozwaną kwotą 41.104,82 zł) z odsetkami od 24 marca 2017 (dzień następny po dniu, do którego naliczono wyegzekwowane odsetki) oraz co do kosztów procesu i postępowania klauzulowego. Powódka miała interes prawny w uzyskaniu takiego rozstrzygnięcia, bowiem mimo cofnięcia wniosku egzekucyjnego przez pozwaną kwestionowany tytuł wykonawczy nadal istniał. Biorąc pod uwagę liczne spory dotyczące wzajemnych rozliczeń między stronami powódka mogła mieć obawy, że pozwaną uczyni w przyszłości z niego użytek.

Odnosząc się do żądania zasądzenia od pozwaną kwoty 57.288,53 zł wraz z odsetkami Sąd Okręgowy wyjaśnił, że pozytywnymi przesłankami odpowiedzialności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia (powództwa kondykcijnego) są zgodnie z art. 405 kc wzbogacenie po stronie jednego podmiotu, zubożenie po stronie innego podmiotu, związek pomiędzy wzbogaceniem jednej i zubożeniem drugiej osoby oraz brak podstawy prawnej do wzbogacenia. W niniejszej sprawie nie było sporu, że pozwaną uzyskała w toku postępowania egzekucyjnego o sygn. KM 510/17 – kwotę 57.288,53 zł, co wynika również z zaświadczenia z 19 kwietnia 2017 (k. 125). Według Sądu jednak okoliczności niniejszej sprawy nie pozwalają na ocenę, że uzyskanie tej kwoty przez pozwaną odbyło się bez podstawy prawnej. Sąd podał, że w literaturze wskazuje się na trudność związaną z oceną, kiedy niewątpliwie następuje wzbogacenie „bez podstawy prawnej”, dlatego przeważa tendencja do wskazywania, w jakich sytuacjach – a contrario – wzbogacenie posiada podstawę prawną. Przede wszystkim przyjmuje się, że za istnienie podstawy

prawnej wzbogacenia w rozumieniu art. 405 kc należy uznać akt administracyjny, czynność prawną, stosunki rodzinne czy wreszcie – jak w niniejszej sprawie – orzeczenie sądu. Istnienie takiej podstawy wyklucza powstanie zobowiązania z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, nawet wówczas, gdy byłoby to moralnie niesłuszne czy wątpliwe z politycznoprawnego punktu widzenia. Odnotować przy tym należy, że nawet merytorycznie błędne orzeczenie, a więc zasądzone nieistniejące roszczenie, stanowi podstawę prawną w rozumieniu art. 405 kc. Brak podstawy wzbogacenia rozumieć zatem należy jako brak usprawiedliwienia dla uzyskanej przez wzbogaconego korzyści majątkowej w normach prawnych, treści czynności prawnej, prawomocnym orzeczeniu sądowym albo akcie administracyjnym. Gdy świadczenie zostaje spełnione w wykonaniu orzeczenia sądu, owo orzeczenie stanowi podstawę prawną świadczenia, a ten, kto je spełnił, nie może skutecznie twierdzić, że nie był do świadczenia zobowiązany, że zobowiązanie to w chwili świadczenia nie istniało (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2003 r. III CKN 1211/00, LEX nr 156476). Sąd wskazał przy tym, że w kontekście istnienia orzeczenia sądowego przyjmuje się, że bezpodstawną korzyścią jest to, co wierzyciel uzyskał od dłużnika w toku postępowania egzekucyjnego, gdy komornik sądowy dokonał czynności egzekucyjnych wbrew treści tytułu wykonawczego.

Sąd stwierdził, że w niniejszej sprawie, w toku postępowania egzekucyjnego komornik sądowy dokonywał czynności egzekucyjnych w oparciu o tytuł wykonawczy, którego nie pozbawiono wówczas wykonalności ani nie uchylono w innym trybie. Co więcej, wyegzekwowanie kwoty 57.288,53 zł, jak wynika z zaświadczenia z 19 kwietnia 2017 (k. 125) nastąpiło jeszcze przed zawieszeniem postępowania egzekucyjnego postanowieniem Sądu Okręgowego w Szczecinie z 31 marca 2017. Tym samym Sąd stwierdził, że istniała podstawa prawna uzyskania korzyści przez pozwaną i roszczenie powódki w zakresie żądania zapłaty tytułem bezpodstawnego wzbogacenia oddalił.

O kosztach procesu Sąd ten rozstrzygnął na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc oraz art. 100 kpc.

Powódka wyrok ten zaskarżyła w części tj., co do pkt II., w zakresie oddalającym powództwo o zapłatę do kwoty 57.288,53 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 5 maja 2017 oraz w części dotyczącej rozstrzygnięcia o kosztach procesu pozostającej w związku z częściowym oddaleniem powództwa, zarzucając zaskarżonemu wyrokowi naruszenie art. 410 § 1 i 2 kc przez ich niezastosowanie pomimo, ustaleń Sądu pierwszej instancji poczynionych na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w sferze faktycznej oraz płynących z tych faktów skutków prawnych, prowadzących Sąd meriti do stwierdzenia, iż zobowiązanie powódki wobec pozwanej określone w wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z 6 września 2016, sygn. akt VIII GC 193/16, będącym tytułem wykonawczym, na którego podstawie prowadzono postępowanie egzekucyjne, wygasło w całości przed wszczęciem tego postępowania egzekucyjnego, a pozwana w jego ramach otrzymała od komornika kwotę 57.288,53 zł, co powoduje w sprawie, iż pominięcie w/w przepisów, jako podstaw żądania zapłaty (powództwa kondykcijnego) doprowadziło do tego, iż Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał w tym zakresie istoty sprawy.

Powódka wniosła zatem o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie w zakresie kosztów procesu za postępowanie przed Sądami obu instancji; ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kwoty 57.283,53 zł. wraz z ustawowymi odsetkami z opóźnienie od 5 maja 2017; zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej zwrotu kosztów postępowania przed Sądem pierwszej i drugiej instancji według norm przepisanych.

W apelacji przedstawione zostało uzasadnienie zarzutów.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji; zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych. Podzielając motywy przedstawione w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, wskazała dodatkowo na brak bezpodstawnego wzbogacenia przez pozwaną, z uwagi na dokonane przez nią pismem z 7 kwietnia 2016 potrącenie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja strony pozwanej okazała się uzasadniona.

Na wstępie wskazać należy, że w niniejszej sprawie sąd drugiej instancji nie przeprowadzał postępowania dowodowego ani nie zmienił ustaleń faktycznych sądu pierwszej instancji, a w apelacji nie zgłoszono zarzutów dotyczących tych ustaleń, zatem zaistniała sytuacja określona w art. 387 § 2 kpc pozwalająca na ograniczenie uzasadnienia wyroku wydanego w postępowaniu apelacyjnym do wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Dla porządku zatem tylko stwierdzić należy, że istotne w sprawie okoliczności faktyczne były pomiędzy stronami bezsporne, a dodatkowo wynikały ze złożonych do akt dokumentów. I tak, pozwana w tej sprawie Spółka (...) dysponowała prawomocnym wyrokiem Sąd Okręgowy w Szczecinie z 6 września 2016 (sygn. akt VIII GC 193/16), którym to Sąd zasądził od I. K. (1) - powódki w tej sprawie - na rzecz Spółki (...) kwotę 110.701,92 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 1 kwietnia 2015, a także koszty procesu w kwocie 11.633,37 zł, a postanowieniem z 13 marca 2017 wyrokowi temu nadano klauzulę wykonalności, przyznając pozwanej 126 zł tytułem postępowania o nadanie klauzuli wykonalności. W dniu 22 marca 2017, na podstawie tego tytułu, Spółka (...) złożyła wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego przeciwko I. K. (1), Km 510/17.

Pozwana w tej sprawie Spółka (...) zainicjowała postępowanie egzekucyjne Km 510/17, mimo że – co jest bezsporne – 28 listopada 2016, otrzymała pismo I. K. (1) z 23 listopada 2016 zawierające oświadczenie o potrąceniu z należnością wynikającą z tytułu wykonawczego na podstawie którego pozwana wszczęła egzekucję w sprawie Km 510/17, z przysługującą I. K. (1) wierzytelnością wynikającą z prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z 30 października 2015, sygn. akt I C 901/15, zobowiązującego pozwaną do złożenia oświadczenia woli o zakupie od powódki maszyn za łączną kwotę 660.000 zł oraz zwrotu kosztów procesu. Pozwana (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. nie kwestionowała tego, że wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z 30 października 2015, wydany w sprawie I C 901/15 uprawomocnił się 23 czerwca 2016, w związku z orzeczeniem Sądu Apelacyjnego z tej daty, wydanym w sprawie I ACa 1145/15 oraz tego, że 27 czerwca 2016 I. K. (1) wezwała pozwaną do zapłaty wynikającej z tego wyroku ceny za maszyny w łącznej kwocie 660.000 zł. Odmówiła jednak uznania za skuteczne potrącenia dokonanego przez I. K. (1) zgodnie z jej oświadczeniem z 23 listopada 2016, wskazując, że wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z 23 czerwca 2016, wydanego w sprawie I ACa 1145/15. Zdaniem Spółki (...), dopiero dowiedzenie się przez nią o odmowie przyjęcia jej skargi kasacyjnej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy wywiezionej w sprawie I ACa 1145/15, uzasadniało złożenie przez Spółkę (...) w piśmie z 7 kwietnia 2017 oświadczenia o potrąceniu wierzytelności przysługującej Spółce (...) zgodnie z tytułem wykonawczym egzekwowanym przez tę Spółkę w sprawie KM 510/17, z wierzytelnością I. K. (1) wynikającą z obowiązku Spółki (...) do uiszczenia na rzecz I. K. (1) ceny zakupu maszyn. W efekcie Spółka (...) również 7 kwietnia 2017 przelała na rachunek bankowy powódki kwotę 455.122,24 zł oraz wycofała wniosek egzekucyjny w sprawie o sygn. KM 510/17.

Sąd Okręgowy poddając ocenie tak ustalone, bezsporne fakty prawidłowo uznał za skuteczne dokonane przez I. K. (1) zgodnie z oświadczeniem z 23 listopada 2016, które dotarło do Spółki (...) 28 listopada 2016, potrącenie odnośnie części wierzytelności Spółki (...) z wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z 6 września 2016 (sygn. akt VIII GC 193/16) nie wyegzekwowanej jeszcze w postępowaniu Km KM 510/17, tj. ponad kwotę 57.288 zł 53 gr, podobnie jak słusznie Sąd ten stwierdził, że prawidłowo powódka ograniczyła żądanie pozbawienia wykonalności do kwoty 69.597,10 zł (stanowiącej różnicę pomiędzy pierwotnie dochodzoną w postępowaniu egzekucyjnym kwotą, a kwotą już wyegzekwowaną w tym postępowaniu).

Sąd Okręgowy nie przedstawił jednak żadnej argumentacji jurystycznej, w świetle której uprawnionym byłoby uznanie, że określony w przepisie art. 498 kc skutek złożonego zgodnie z przepisem art. 499 kc oświadczenia I. K. (1) z 23 listopada 2016, zaistniał tylko do części wierzytelności, której oświadczenie to dotyczyło, czyli tylko części wierzytelności objętej wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie z 6 września 2016, sygn. akt VIII GC 193/16.

Sąd Apelacyjny również nie znajduje podstaw do uznania, że w dniu 28 listopada 2016 skutek w postaci umorzenia wierzytelności Spółki (...) objętej wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie z 6 września 2016, sygn. akt VIII GC 193/16, nastąpił tylko w odniesieniu do jej części – w zakresie ponad kwotę 57.288 zł 53 gr.

A skoro tak, to stwierdzić należy, że cała wierzytelność Spółki (...) wynikająca z wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z 6 września 2016, sygn. akt VIII GC 193/16 wygasła z dniem 28 listopada 2016, zatem wszczęcie przez Spółkę (...) na podstawie tego tytułu postępowania egzekucyjnego w dniu 22 marca 2017 było nieuprawnione, w związku z zaspokojeniem przez I. K. (1) całej należności w dniu 28 listopada 2016. W konsekwencji wyegzekwowana na rzecz Spółki (...) w dniu 24 marca 2017 kwota 57.288 zł 53 gr, stanowiła nienależne jej świadczenie w rozumieniu art. 410 kc w związku z art. 405 kc. Nie można podzielić przy tym argumentacji Sądu Okręgowego, że skoro w tej dacie wyrok z 6 września 2015, nie był jeszcze pozbawiony wykonalności, to nie można uznać, że pozwany wzbogacił się bezpodstawnie, bowiem podstawę przysporzenia stanowił właśnie ten wyrok. Taka konstrukcja prowadziłaby do pozbawienia strony występującej z powództwem przeciwegzekucyjnym prawa obrony w każdym przypadku wyegzekwowania tytułu wykonawczego przed wydaniem wyroku w sprawie o pozbawienie jego wykonalności. Zasadnie Sąd przyjął przy tym, że w takich okolicznościach jak zaistniały w sprawie, kiedy to nastąpiła częściowa realizacja zwalczanego przez powódkę tytułu wykonawczego, słusznym było utrzymanie przez nią żądania o pozbawienie wykonalności tego tytułu, tylko w części dotychczas nie zrealizowanej. Błędnie jednak Sąd uznał, że powódka nie ma prawa do żądania zwrotu kwoty bezpodstawnie wyegzekwowanej w toku postępowania Km 510/17 w dniu 24 marca 2017, mimo że wierzytelność Spółki (...), również w tej części, na dzień wszczęcia przez nią egzekucji nie istniała.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego oczywiście bezzasadny okazał się też argument strony pozwanej podnoszony w postępowaniu odwoławczym o tym, że pozwana Spółka nie jest już wzbogacona z uwagi na fakt złożenia w dniu 7 kwietnia 2017 oświadczenia (które dotarło do I. K. (1) 24 kwietnia 2017) o potrąceniu z wierzytelnością I. K. (1) z tytułu ceny sprzedaży maszyn, wierzytelności spółki (...) z wyroku z 6 września 2016 wydanego w sprawie VIII GC 193/16 pomniejszonej o wyegzekwowaną kwotę 57.288 zł 53 gr.

Przedstawiona wyżej sekwencja zdarzeń i wynikających z nich skutków prawnych wskazuje jednoznacznie na fakt, że wierzytelność Spółki (...) z wyroku z 6 września 2015 wydanego w sprawie VIII GC 193/16 wygasła, została zaspokojona w całości w dniu 28 listopada 2016 roku, zatem Spółka ta składając oświadczenie w dniu 7 kwietnia 2017, nie mogła co do tej wierzytelności wydawać jakichkolwiek skutecznych rozporządzeń.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 kpc zmienił wyrok w zaskarżonej części i co do meritum orzekł zgodnie z wnioskiem apelacji.

Rozstrzygnięcia zarówno o kosztach postępowania pierwszoinstancyjnego, jak i apelacyjnego Sąd wydał na podstawie art. 108 § 1 kpc w związku z art. 98 kpc.

Halina Zarzeczna Małgorzata Gawinek Krzysztof Górski